

SOCIJALNA PSIHOLOGIJA STRAHA OD ZLOČINA: USPOREDBA SLOVENSКИH, ŠKOTSKИH I NIZOZEMSKИH LOKALNIH ISTRAŽIVANJA ZLOČINA¹

GORAZD MEŠKO • STEPHEN FARRALL

primljeno: siječanj '99.

prihvaćeno: svibanj '99.

U dosadašnjim istraživanjima i teorijskim razmatranjima o strahu od zločina dominirali su, uglavnom, pristupi koji su u objašnjavanju varijacija u razinama straha polazili od socioloških i socio-demografskih varijabli. Iako je dosadašnje bavljenje ovom problematikom u velikoj mjeri pridonjelo našem razumijevanju straha od zločina, još smo uvijek daleko od potpunog razumijevanja ovog važnog aspekta suvremenog društva.

Ovaj članak uspoređuje tri nezavisne evaluacije trenutačno jedinog psihološkog modela straha od zločina. Podaci prikupljeni u Sloveniji, Škotskoj i Nizozemskoj dodatno osvjetljavaju izloženi model te, općenito, ispitivanje straha od zločina.

Izvorni socijalno-psihološki model sadrži četiri osnovne sastavnice (privlačnost ispitanika kao mete, namjere potencijalnih napadača, snaga ispitanika u odnosu na potencijalne napadače i područja u kojima se napadi mogu dogoditi). Međutim, samo dvije od ovih sastavnica dosljedno ulaze u empirijski model.

UVOD

Strah od zločina jedna je od najviše istraživanih tema u suvremenoj međunarodnoj kriminologiji. U Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Državama, istraživanja zločina počela su se intenzivno provoditi od kasnih 60-tih godina naovamo. Na primjer, Britanska organizacija za istraživanje zločina svake dvije godine intervjuira oko 10 000 stanovnika Engleske i Walesa. Njihovo istraživanje osvijetlilo je stavove prema policiji, viktimizaciji, percepciji rizika i strahu od zločina. Slično tome, u Sloveniji su do sada poduzeta dva velika istraživanja zločina i viktimizacije, prvo 1992., a drugo 1997. godine (Pavlović 1998). Rezultati istraživanja u Velikoj Britaniji i SAD dobro su poznati. U brojnim se istraživanjima zaključilo da strah od zločina negativno utječe na osjećaj blagostanja velikog dijela populacije. Neka su čak otišla tako daleko da tvrde da je strah od zločina postao veći problem nego sam zločin (Hale 1992; Bennett 1990; Warr 1984). Chambers i Tombs (1984, str.29) u pregledu Britanske organizacije

za istraživanje zločina (Škotska) izvješćuju da je "više od pola ispitanika (58%) izjavilo da su u nekom trenutku u prošlosti bili zabrinuti da bi mogli postati žrtvama zločina".

Osim mnogo pozornosti poklonjene ovom problemu na empirijskoj razini, mnogi su pokušali dati i teorijsko objašnjenje straha od zločina. U tim pokušajima često je dominirao sociološki pristup problemu. Tako su se npr. varijable kao što su dob, spol, prihodi u kućanstvu, mreže prijateljstava, dužina stanovanja i tako dalje, predlagale kao ključne u objašnjavanju straha od zločina.

G. Meško docent je na Visokoj policijskoj školi, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenija. S. Farrall je istraživač u Centru za kriminološka istraživanja, Sveučilište Oxford, 12 Bevington Road, Oxford, OX2 6 LH, Velika Britanija

¹Škotski dio istraživanja u ovom radu proveden je uz financijsku potporu Britanskog savjeta za ekonomska i socijalna istraživanja (L210 25 2007) kao dio istraživačkog programa Savjeta pod nazivom Zločin i društveni poredak. Slovenski dio istraživanja financiran je sredstvima Visoke policijske škole, Ljubljana, Slovenija. Nizozemski podaci u ovom članku dio su ranije objavljene studije.